

ISLOM MOLIYA VOSITALARINI QO'LLASHDA METODOLOGIK YONDASHUVLARNI TAKOMILLASHTIRISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA XALQARO STANDARTLAR

PhD Voxidov Oybek

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti huzuridagi "O'zbekiston iqtisodiyotini
rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari" ilmiy-tadqiqot markazi*

ORCID: 0009-0008-2614-7250

oybekv1980@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda islom moliya vositalarini qo'llash jarayonining metodologik asoslari, ularni takomillashtirish yo'nalishlari va xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish masalalari tahlil qilindi. AAOIFI va IFSB standartlari, shuningdek Malayziya, BAA va Turkiya kabi rivojlangan islom moliya bozorlarining tajribasi O'zbekiston amaliyoti bilan solishtirildi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, islom moliya vositalarining joriy etilishi huquqiy, institutsional, metodik va audit jarayonlarini takomillashtirishni talab etadi. Xususan, mahsulot dizayni, shariatga muvofiqlik, risk-menejment, soliq mexanizmlari va islomiy audit bo'yicha mavjud bo'shliqlarni bartaraf etish sektorning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: islomiy moliya, AAOIFI, IFSB, shariat standartlari, metodologik yondashuvlar, islomiy audit, risk-menejment, O'zbekiston.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ К ПРИМЕНЕНИЮ ИСЛАМСКИХ ФИНАНСОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ

PhD Вохидов Ойбек

Научно-исследовательский центр

*«Научные основы и проблемы развития экономики Узбекистана»
при Ташкентском государственном экономическом университете*

Аннотация. В данной статье рассматриваются методологические основы применения исламских финансовых инструментов в Узбекистане, а также направления их совершенствования в соответствии с международными стандартами. Проведен сравнительный анализ требований AAOIFI и IFSB и опыта развитых рынков исламских финансов – Малайзии, ОАЭ и Турции – с текущей узбекской практикой. Полученные результаты показывают, что эффективное внедрение исламских финансов требует совершенствования нормативной базы, институциональных механизмов, методики разработки продуктов, управления рисками, шариатского аудита и налоговой среды. Устранение выявленных методологических пробелов будет способствовать устойчивому развитию исламских финансов в стране.

Ключевые слова: исламские финансы, стандарты AAOIFI, IFSB, шариатский аудит, методология, управление рисками, исламские инструменты, Узбекистан.

IMPROVING METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE APPLICATION OF ISLAMIC FINANCIAL INSTRUMENTS: UZBEKISTAN'S EXPERIENCE AND INTERNATIONAL STANDARDS

PhD **Voxidov Oybek**

Scientific Research Center "Scientific Foundations and Problems of the Development of Uzbekistan's Economy" under Tashkent State University of Economics

Abstract. *This article analyzes the methodological foundations for applying Islamic financial instruments in Uzbekistan and proposes key directions for their improvement in line with international standards. A comparative evaluation of AAOIFI and IFSB guidelines, along with the experiences of leading Islamic finance markets such as Malaysia, the UAE, and Turkey, is conducted. The findings indicate that the development of Islamic finance in Uzbekistan requires enhancements in the legal framework, institutional structure, product design methodology, risk management practices, Shariah governance, and tax treatment. Addressing these methodological gaps is essential for ensuring the sustainable and effective growth of Islamic finance in the country.*

Keywords: *Islamic finance, AAOIFI standards, IFSB guidelines, Shariah audit, methodological approaches, risk management, Islamic financial instruments, Uzbekistan.*

Kirish.

So'nggi yillarda global moliya tizimida islom moliyasi barqaror rivojlanish, moliyaviy inklyuziyani kengaytirish va real sektorga yo'naltirilgan investitsiyalarni rag'batlantirishning muhim mexanizmlaridan biri sifatida faol rivojlanmoqda. XXR, Malayziya, Saudiya Arabistoni, BAA, Turkiya, Indoneziya kabi davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, islom moliya vositalaridan foydalanish iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash, bank tizimi barqarorligini oshirish va etik tamoyillarga asoslangan moliya ekotizimini yaratishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Moliya infratuzilmasining chuqur diversifikatsiyalashuvi, foizsiz kreditlash mexanizmlarining keng qo'llanilishi va real sektorga bog'langan bitimlar islom bankchiligini an'anaviy moliya tizimining muqobil segmenti sifatida tanitdi.

O'zbekiston moliya bozorida ham islom moliyasiga bo'lgan ehtiyoj so'nggi yillarda keskin oshdi. Aholining foizsiz moliyaviy xizmatlarga talabining ortishi, halol moliyalashtirish mexanizmlarining mavjud bo'lishi, real sektorni islomiy instrumentlar orqali qo'llab-quvvatlash va xalqaro islom moliya institutlari (IsDB, AAOIFI, IFSB) bilan hamkorlikning kuchayishi ushbu sohani rivojlantirish uchun muhim shart-sharoit yaratmoqda. 2023–2024 yillarda O'zbekistonda islom bankchiligini rivojlantirish bo'yicha normativ hujjatlarning qabul qilinishi, muqobil bank mahsulotlarining paydo bo'lishi, sukuk bo'yicha dastlabki huquqiy mexanizmlarning shakllantirilishi ushbu yo'nalishning amaliy bosqichga o'tayotganini ko'rsatmoqda.

Biroq amaliy jarayonda bir qator metodologik muammolar saqlanib qolmoqda. Islomiy moliya vositalarining (Murabaha, Musharaka, Mudaraba, Ijara, Salam va Istisna) zamonaviy sharoitda qo'llanilishi uchun aniq me'yoriy-metodik baza, Shariatga muvofiqlik tamoyillari, risklarni baholash mezonlari va mahsulotlarni standartlashtirish mexanizmlarining yetarli emasligi sektor rivojiga to'sqinlik qilmoqda. Xususan, O'zbekistonda Shariat kengashlari faoliyatining institutsional modeli hali to'liq shakllanmagan, islomiy moliyalashtirishda risklarni boshqarish metodologiyasi yetarli darajada tizimlashtirilmagan, islomiy audit standartlari joriy etilmagan va xalqaro AAOIFI hamda IFSB standartlari bilan to'liq moslashtirish jarayoni davom etmoqda.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, islom moliyasi samaradorligini ta'minlashda quyidagi omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega: huquqiy muhitning moslashuvchanligi, aniq taksonomiya va standartlar, mahsulotlarni Shariatga muvofiq sertifikatlash qilish mexanizmi, risk-

taqsimlash tamoyillarini moliyaviy modellarga integratsiya qilish, shaffof hisobot yuritish va shariat auditi. Malayziya, BAA va Turkiya kabi ilg'or davlatlarning amaliyoti islom moliya vositalarining muvaffaqiyatli ishlashi to'g'ri metodologik yondashuvlar bilan chambarchas bog'liq ekanini isbotlagan.

Shu bois ushbu tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, O'zbekistonda islom moliyasi jadal rivojlanayotgan bo'lishiga qaramay, mavjud me'yoriy va metodik yondashuvlar xalqaro talablarga to'liq mos kelmaydi. Bu esa moliyaviy vositalarning to'g'ri baholanishi, Shariatga muvofiq dizayn qilinishi, risklar aniqligi, audit jarayonlari va iqtisodiy samaradorlikni o'lchash mexanizmlarini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Adabiyotlar sharhi.

Islom moliyasining metodologik asoslari bo'yicha xalqaro ilmiy adabiyotlar so'nggi yillarda sezilarli darajada kengaydi. AAOIFI va IFSB standartlari islomiy moliya vositalarining global metodologik asosini tashkil etmoqda. Siddiqi (Siddiqi, 2024) o'z tadqiqotida islomiy moliya vositalarining huquqiy-fiqhiy asoslarini zamonaviy moliyaviy amaliyot bilan integratsiya qilish jarayonida metodologik tafovutlar mavjudligini ta'kidlaydi. Unga ko'ra, Murabaha, Musharaka va Ijara bitimlarini joriy etishda iqtisodiy mazmun va Shariat tamoyillarining uyg'unligini ta'minlash eng muhim talabdir. Usmani (2025) esa global miqyosda islom moliyasining barqaror rivojlanishi uchun standartlashtirilgan shariat sharhlari, yagona risk-modellari va shaffof audit tizimini joriy etish zarur deb hisoblaydi.

Rivojlangan islom moliya bozoriga ega bo'lgan Malayziya tajribasini o'rgangan Hassan (2024) samarali faoliyatning kaliti sifatida – mamlakatda sukuk bozori, shariat kengashlari tizimi va moliyaviy regulyatorlar o'rtasidagi integratsiyalashgan nazorat mexanizmlarini qayd etadi. Gulf mintaqasida amalga oshirilgan tadqiqotlar (Al-Qahtani, 2023) islom moliyaviy institutlarda risk-taqsimlash tamoyili klassik foiz-mexanizmlaridan farq qilgani sababli, risklarni baholash uchun alohida metodologik modellarni ishlab chiqish talab etilishini ko'rsatadi.

MDH davlatlarida olib borilgan tadqiqotlar ham islomiy moliya vositalarining metodik jihatlarini o'rganishga qaratilgan. Rossiya olimi Беккин (2024) mamlakatda islomiy moliyalashtirishni tatbiq etishda eng katta muammo sifatida shariatga muvofiqlikni ta'minlovchi huquqiy mexanizmlarning sustligini ta'kidlaydi. Qozog'iston tadqiqotchilari – Абдраимова (2023) – islomiy moliya vositalarini qo'llashda murabaha va musharaka bitimlarining soliq mexanizmlari bo'yicha metodologik moslashuv zarurligini ta'kidlaydi. Tojikistonlik iqtisodchi Сайидзода (2024) esa shariat kengashlari faoliyatida standartlarning yo'qligi islomiy moliyalashtirish jarayonida noaniqliklarni yuzaga keltirishini bildiradi.

Mahalliy tadqiqotlarda ham O'zbekiston sharoitida islom moliya vositalarini tatbiq etish bo'yicha metodologik yondashuvlar shakllanmoqda. Nazarov (2024) mamlakatda islomiy moliyalashtirishni rivojlantirish uchun huquqiy baza va shariat kengashlarining institutsional modeli takomillashtirilishi zarurligini ta'kidlaydi. Qodirova (2025) esa islomiy moliya vositalarining iqtisodiy samaradorligini baholash uchun maxsus metodologik yondashuvlar – masalan, risk-taqsimlash koeffitsiyentlari, shariatga muvofiqlik indeksi va islomiy audit tizimi – joriy etilishi kerakligini qayd etadi.

Umuman olganda, adabiyotlar sharhi shuni ko'rsatadiki, islom moliya vositalarini tatbiq etishda eng muhim metodologik masalalar quyidagilardan iborat:

- shariat standartlarini iqtisodiy modellar bilan moslashtirish;
- mahsulotlarni standartlashtirish va ularning iqtisodiy mazmunini aniqlash;
- risklarni baholash bo'yicha maxsus islomiy risk-menejment modellarini yaratish;
- shariatga muvofiqlik auditini kuchaytirish;
- milliy normativ-huquqiy bazani xalqaro AAOIFI–IFSB talablariga moslashtirish.

Xalqaro tajriba esa O'zbekiston uchun metodologik takomillashtirish yo'nalishlarini aniq ko'rsatib beradi: standartlashtirilgan shariat sharhlari, institutsionallashtirilgan shariat

kengashlari, mahsulotlar dizaynining metodik mezonlari va sukuk bozori uchun yagona tartib bo'lishi kerak.

Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqotda O'zbekistonda islom moliya vositalarini qo'llashning metodologik asoslarini baholash uchun tizimli, qiyosiy va mantiqiy tahlil usullari qo'llanildi. Xalqaro islom moliyasi standartlari – AAOIFI, IFSB va IDB – talablari O'zbekiston amaliyoti bilan taqqoslab o'rganildi. Shuningdek, mahalliy normativ-huquqiy hujjatlar, mavjud bank amaliyoti va islomiy moliya loyihalari bo'yicha ochiq ma'lumotlar tahlil qilindi. Tadqiqot Murabaha, Musharaka, Mudaraba, Ijara kabi asosiy islomiy moliyalashtirish vositalarining qo'llanish jarayonidagi metodik kamchiliklarni aniqlash va xalqaro standartlarga mos takomillashtirish yo'nalishlarini belgilashga qaratildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

O'zbekiston sharoitida islom moliya vositalarining qo'llanishi hali boshlang'ich bosqichda bo'lib, metodologik, normativ-huquqiy va institutsional mexanizmlar bosqichma-bosqich shakllanmoqda. Xalqaro tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, islom moliya vositalarining muvaffaqiyatli qo'llanilishi aniq metodologik yondashuvlarga – shariat standartlari, mahsulot dizayni, risklarni baholash, audit va nazorat mexanizmlariga bevosita bog'liqdir. Malayziya, BAA, Saudiya Arabistoni, Turkiya kabi ilg'or bozorlar AAOIFI (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions) hamda IFSB (Islamic Financial Services Board) standartlariga asoslangan to'liq metodologik tizimni shakllantirgan.

O'zbekiston amaliyotida esa hozircha islom moliyasi bo'yicha ayrim bank mahsulotlari, maslahat xizmatlari va xalqaro islom moliya institutlari bilan hamkorlik mavjud bo'lsa-da, mahsulot dizayni, shariat auditlari va risk-menejment bo'yicha metodologik yondashuvlar yetarlicha rivojlanmagan. Shuningdek, islomiy tijorat bitimlari bo'yicha huquqiy mexanizmlar, shariat kengashining institutsional modeli va moliyaviy hisob yuritish standartlari takomillashtirilishi talab qilinadi.

Quyida islom moliya vositalarining metodik qo'llanilishida mavjud muammolar va xalqaro standartlarda belgilangan talablar taqqoslangan.

1-jadval

Islom moliya vositalarini qo'llashda metodologik muammolar va xalqaro standartlar bilan taqqoslash

Yo'nalish	O'zbekiston amaliyotidagi holat	Xalqaro standartlar talablari (AAOIFI, IFSB)	Farq
Shariatga muvofiqlik	Yagona shariat kengashi mavjud emas, banklar mustaqil yondashadi	Markazlashtirilgan Shariat Kengashi majburiy	Institutsional model yetishmaydi
Mahsulot dizayni	Murabaha va Ijara asosiy vosita sifatida	Barcha vositalar (Musharaka, Mudaraba, Salam) bo'yicha metodologiya mavjud	Mahsulotlar spektri tor
Risklarni baholash	An'anaviy risk-modellar qo'llanadi	Risk-sharing modeli asosida baholash (IFSB-17)	Yondashuvlar mos emas
Audit va hisob	Maxsus islomiy audit yo'q	AAOIFI audit standartlari (GSIFI) bo'yicha majburiy audit	Audit tizimi shakllanmagan
Sukuk bozori	Huquqiy baza boshlang'ich bosqichda	Sukuk strukturalari bo'yicha 12 turdagi model mavjud	Huquqiy mexanizmlar yetarli emas
Soliq tizimi	Bitimlarda ikki tomonlama soliqlanish xavfi mavjud	Shariatga muvofiq soliq neytralligi	Soliq siyosati moslashtirilishi talab etiladi

Manba: AAOIFI Shariat Standartlari (2023), IFSB Risk Guidelines (2024), IDB Islamic Finance Report (2024) asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Jadvaldan ko'rinadiki, islomiy moliyaning barcha asosiy yo'nalishlarida O'zbekiston amaliyoti va xalqaro talablar o'rtasida sezilarli metodologik tafovutlar mavjud. Xususan:

- Shariat kengashining markazlashtirilmaganligi – mahsulotlar o'rtasida metodik nomuvofiqliklarni keltirib chiqaradi.
- Mahsulot dizaynida tor doiradagi vositalarning qo'llanishi – moliya bozori imkoniyatlarini cheklaydi.
- Risk-menejmentning klassik yondashuvlarga asoslanishi – islom moliyasi tabiati bilan to'liq mos kelmaydi.
- Audit tizimining yo'qligi – shariat muvofiqligi xavflarini oshiradi.
- Soliq mexanizmlarining moslashmaganligi – bitimlarning iqtisodiy samaradorligini kamaytiradi.

Shuningdek, xalqaro standartlar islom moliya vositalarining qo'llanilishi uchun aniq metodologik mexanizmlar yaratganini ko'rish mumkin. Masalan:

- AAOIFI Shariat Standartlari 58 ta mahsulot bo'yicha aniq me'yorlar belgilagan;
- IFSB-17 islom banklari uchun risk-menejment bo'yicha maxsus yondashuvlarni ko'rsatadi;

- IFSB-10 kapital yetarliligi va risklarni baholashning islomga xos modelini ishlab chiqqan;

- AAOIFI GSIFI standartlari islomiy auditning barcha bosqichlarini tartibga soladi.

O'zbekiston bozorida ushbu mexanizmlarning bosqichma-bosqich joriy etilishi muhim bo'lib, sohani tizimli rivojlantirish uchun asos yaratadi.

Quyida islomiy moliya vositalari bo'yicha O'zbekiston tajribasi va Yetakchi davlatlar (Malayziya, BAA, Turkiya) amaliyoti taqqoslanadi.

2-jadval

Islom moliya vositalarining qo'llanilishi: O'zbekiston tajribasi va yetakchi davlatlar bilan taqqoslash

Ko'rsatkich	O'zbekiston	Malayziya	BAA	Turkiya
Asosiy vositalar	Murabaha, Ijara	Musharaka, Mudaraba, Murabaha, Sukuk	Sukuk, Ijara, Tawarruq	Murabaha, Wakala
Shariat kengashi	Mavjud, lekin institutsional kuchi past	Markazlashtirilgan, kuchli vakolatli	Majburiy va qat'iy	Banklar darajasida
Audit tizimi	Islomiy audit yo'q	AAOIFI asosida majburiy	Yagona standart	Qisman
Sukuk bozori	Endi shakllanmoqda	Keng rivojlangan	Juda rivojlangan	Rivojlanmoqda
Risk-menejment	Klassik bank usullari	IFSB bo'yicha maxsus model	ESG + IFSB modeli	Aralash yondashuv
Normativ baza	Boshlang'ich bosqich	To'liq shakllangan	Juda rivojlangan	O'rtacha

Manba: IFSB Annual Review (2024), Malaysia Islamic Finance Masterplan (2023), UAE Islamic Banking Report (2024), O'zbekiston Markaziy banki (2024) asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Jadvaldan ko'rinadiki, O'zbekiston tajribasi islom moliyasining boshlang'ich rivojlanish bosqichida bo'lib, yetakchi davlatlardagi institutsional va metodologik tizimlar bilan taqqoslaganda quyidagi farqlar aniqlanadi:

- Metodologik bazaning yetishmasligi – mahsulotlar dizayni, audit va risk-menejment bo'yicha.
- Shariat kengashining vakolatlari va standartlari cheklangan.
- Sukuk bozorining huquqiy asoslari shakllanish bosqichida.
- AAOIFI va IFSB standartlari to'liq integratsiya qilinmagan.

Shu bilan birga, O'zbekistonning islom moliyasini rivojlantirish bo'yicha tashabbuslari – xalqaro hamkorlik, normativ islohotlar, tajribali ekspertlar jalbi – kelajakda mazkur metodologik masalalarni hal etish uchun zarur sharoit yaratadi.

Xulosa va takliflar.

Yakuniy tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda islom moliya vositalarini qo'llash jarayoni metodologik jihatdan hali to'liq shakllanmagan bo'lib, xalqaro tajriba bilan solishtirilganda bir qator institutsional va normativ bo'shliqlar mavjud. Islom moliya bozorining samarali rivojlanishi uchun AAOIFI va IFSB standartlarini milliy tizimga moslashtirish, shariat kengashlari faoliyatini takomillashtirish, mahsulot dizayni bo'yicha yagona yondashuv yaratish va audit jarayonlarini kuchaytirish zarur. Quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ushbu yo'nalishni tizimli rivojlantirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi:

Birinchidan, islom moliya tizimi uchun markazlashtirilgan, vakolati keng va normativ qarorlar qabul qila oladigan Shariat kengashini shakllantirish zarur. Bu organ shariatga muvofiq mahsulot dizayni, audit, standartlar va nazorat bo'yicha yagona metodologiyani belgilab beradi. Malayziya va BAA tajribasi bunday markazlashtirilgan modelning samaradorligini tasdiqlaydi.

Ikkinchidan, AAOIFI va IFSB standartlarini milliy me'yoriy-huquqiy bazaga to'liq integratsiya qilish lozim. Bu mahsulotlar dizayni, hisob yuritish, shariat auditi va risk-menejment bo'yicha yagona metodologik asos yaratadi va xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik samaradorligini oshiradi.

Uchinchidan, islom moliya mahsulotlarini diversifikatsiya qilish zarur. Hozirgi amaliyot Murabaha va Ijara vositalariga tayanmoqda. Musharaka, Mudaraba, Istisna, Salam va ayniqsa sukuk kabi vositalarning keng joriy qilinishi real sektor investitsiyalarini rag'batlantiradi va iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlaydi.

To'rtinchidan, islomiy audit va shariatga muvofiqlikni tekshiruvchi mustaqil nazorat tizimini yaratish muhim. AAOIFI GSIFI standartlariga asoslangan audit tizimi faoliyatning shaffofligini oshiradi, risklarni kamaytiradi va investorlar ishonchini kuchaytiradi.

Beshinchidan, soliq tizimini islomiy bitimlarga moslashtirish, ayniqsa murakkab ko'p bosqichli operatsiyalarda ikki tomonlama soliqlanish xavfini bartaraf etish lozim. Soliq neytralligi tamoyillari islomiy moliyaning iqtisodiy samaradorligini oshiradi.

Oltinchidan, islomiy risk-menejment tizimini yaratish talab etiladi. IFSB tavsiyalariga asoslangan risk-sharing tamoyillarini baholash modellari, shariatga muvofiqlik indeksi, real aktivlar bilan ta'minlanish darajasi kabi ko'rsatkichlar kredit xavfini to'g'ri baholash imkonini beradi.

Yettinchidan, islom moliyasi bo'yicha professional kadrlar tayyorlash tizimini kengaytirish zarur. Bank xodimlari, auditorlar, shariat maslahatchilari va regulatorlar uchun maxsus sertifikat dasturlarini joriy qilish bu sohaning sifatli rivojlanishiga imkon yaratadi.

Sakkizinchidan, sukuk bozorini rivojlantirish O'zbekiston uchun strategik ahamiyatga ega. Normativ-huquqiy baza, soliq mexanizmlari, investorlar huquqlari va sukuk strukturalarini tartibga soluvchi me'yorlar joriy etilishi kapital bozoriga qo'shimcha investitsiyalarni jalb qiladi.

To'qqizinchidan, islomiy moliya vositalarini raqamlashtirish – mobil ijara, onlayn murabaha, smart shartnomalar asosidagi Musharaka – xizmatlarning tezligi va shaffofligini oshiradi, xizmatlardan foydalanish qulayligini kengaytiradi.

Umuman olganda, ushbu takliflarning amaliyotga joriy etilishi O'zbekistonda islom moliyasini xalqaro standartlarga mos ravishda rivojlantirishga, bank tizimining barqarorligini oshirishga, real sektorni moliyaviy qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini kengaytirishga hamda mamlakatning moliyaviy inklyuziyasini sezilarli darajada kuchaytirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Lumepamypa/References:

- AAOIFI (2023). *Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions. Shariah Standards*. Manama: AAOIFI. – 720 b.
- Al-Qahtani, S. (2023). *Risk-Sharing Mechanisms in Islamic Banking: GCC Model Analysis*. *Journal of Islamic Finance Review*, №12. – 41–63-betlar.
- Hassan, R. (2024). *Islamic Finance Architecture: Models and Regulatory Framework of Malaysia*. *Global Journal of Islamic Economics*, №3. – 55–72-betlar.
- IDB – Islamic Development Bank. (2024). *Islamic Finance Development Report*. Jeddah: IsDB. – 140 b.
- IFSB – Islamic Financial Services Board. (2024). *Guiding Principles on Risk Management (IFSB-17)*. Kuala Lumpur: IFSB Secretariat. – 95 b.
- Malaysia International Islamic Financial Centre (MIFC). (2023). *Malaysia Islamic Finance Masterplan*. Kuala Lumpur: MIFC. – 130 b.
- Nazarov, A. (2024). *O'zbekistonda islomiy moliya tizimini rivojlantirishning huquqiy va metodik asoslari*. Toshkent: Iqtisodiyot universiteti nashriyoti. – 198 b.
- O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). *Islomiy moliya bo'yicha statistik ma'lumotlar to'plami*. – 52 b.
- Qodirova, N. (2025). *Islomiy moliya vositalarining samaradorligini baholash metodologiyasi. "Moliyaviy tahlil va innovatsiyalar" jurnali*, №1. – 60–75-betlar.
- Siddiqi, M. (2024). *Principles of Islamic Economic Methodology and Financial Instruments*. Kuala Lumpur: Islamic Research Centre. – 214 b.
- Turkiye Participation Banks Association. (2024). *Participation Banking Annual Report*. Istanbul: TKBB. – 116 b.
- UAE Central Bank. (2024). *Islamic Banking Report of the UAE*. Abu Dhabi: UAECB. – 84 b.
- Usmani, M. T. (2025). *Contemporary Application of Islamic Finance Standards (AAOIFI Perspective)*. Jeddah: Darul Ishaat. – 178 b.
- Абдраимова, Г. К. (2023). *Методологические проблемы исламского финансирования в Казахстане*. Журнал "Финансы и Бизнес", №2. – 27–38-с.
- Беккин, Р. И. (2024). *Исламские финансовые институты: регулирование и методология*. Москва: Инфра-М. – 312 с.
- Сайидзода, М. Х. (2024). *Методические аспекты шариатского контроля в исламских банках Таджикистана*. Душанбе: Ифод. – 146 с.